

Advies over een tijdelijke los- en laadkade voor TM DEME Environmental-Aertssen te Hemiksem

Adviesnummer: **INBO.A.4583**
Auteurs: **Gunther Van Ryckegem & Erika Van den Bergh**
Contact: **Lode De Beck (lode.debeck@inbo.be)**
Kenmerk aanvraag: **E-mail van 7 februari 2023; ANB_2023_05**
Geadresseerde: **Agentschap voor Natuur en Bos**
T.a.v. Cédric Genot
[cédric.genot@vlaanderen.be](mailto:cedric.genot@vlaanderen.be)
Kopij naar: **Agentschap voor Natuur en Bos**
T.a.v. Joris Janssens
Joris.janssens@vlaanderen.be

Dr. Maurice Hoffmann
Administrateur-generaal wnd.

Wijze van citeren: Van Ryckegem G. (2023). Advies over een tijdelijke los- en laadkade voor TM DEME Environmental-Aertssen te Hemiksem (Adviezen van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; nr. INBO.A.4583). Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel.

Aanleiding

Voor de sanering van de Bekaertsite in Hemiksem wil men een tijdelijke laad- en loskade plaatsen in de Schelde (SBZ-H 'Schelde- en Durme-estuarium van de Nederlandse grens tot Gent' (BE2300006)).

Voor deze werkzaamheden dienen heel wat gronden aangevoerd te worden vanaf begin 2023. Aangezien onze werfzone rechtstreeks gelegen is aan de Schelde (t.h.v. het veer Hemiksem-Basel) gebeurt het transport zoveel als mogelijk over water via een tijdelijke laad- en loskade. Het betreft een jetty op buispalen, dus geen damplanken die de waterstroming remmen. De voorziene termijn is circa zeven jaar.

Er zal geen specifieke uitdieping van de Schelde nodig zijn voor deze werken/tijdelijke constructie. Een passende beoordeling en verscherpte natuurtoets werden gemaakt (Sweco, 2022).

Vragen

Om de impact op de onderwaterbodem en de te nemen milderende maatregelen/maatregelen na beëindiging van de werken te kunnen beoordelen, vraagt ANB advies over volgende elementen van bijgevoegde passende beoordeling :

- 1) Is de impactinschatting die gemaakt werd voor de onderwaterbodem volledig en correct?
- 2) Volstaan de voorgestelde milderende maatregelen en herstelmaatregelen om schade aan de Speciale beschermingszone te voorkomen?

Toelichting

Met betrekking tot de impactinschatting op de onderwaterbodem kan toegevoegd worden dat:

De bouw van een tijdelijke laad- en loskade op buispalen (en enkele aanleppalen in het verlengde van de kade, zichtbaar op de technische tekening maar niet specifiek vermeld in passende beoordeling) zal lokaal, rond de palen, een effect hebben op de onderwaterbodem door de vorming van erosiekuilen. Dit heeft een heel beperkte impact, ook omdat in deze zone een beperkte bodemdiergemeenschap voorkomt (INBO, MONEOS monitoring – Van de Meutter *et al.*, 2022) met een ontoereikende score conform de beoordelingsklassen volgens de Kaderrichtlijn Water (KRW) (Van den Bergh *et al.*, 2019).

In de passende beoordeling (Sweco, 2022) ontbreekt een conclusie met betrekking tot de beschreven effecten op de onderwaterbodem: De beschreven effecten door scheepvaart worden als volgt geformuleerd (p. 48) *"De aanwezigheid van scheepvaart in de ondiepe oevers zorgt voor lokale verstoring. Passerende schepen veroorzaken kortstondige stress voor vissen, vogels, zoogdieren, macrofauna en water- en oevervegetatie. De propellers kunnen schade veroorzaken aan vegetatie en vissen. Ook kan het water vertroebelen. De gestorte breuksteen en de reeds aanwezige grote keien beschermen de oevers tegen erosie door golfwerking of stroming, waarbij ook de vertroebeling mogelijk wordt vermindert."* In de algemene conclusie dient toegevoegd dat *"... Ook tijdens de exploitatiefase zal er*

verstoring optreden door geluid, licht en de aanwezigheid van schepen in de oeverzone en op de lokale onderwaterbodem."

De conclusie in de passende beoordeling is algemeen en legt terecht de nadruk op het reeds sterk verstoorde karakter en intensief antropogeen gebruik van de Speciale beschermingszone en aanwezige waterbodem en oevers. Specifiek is de bodemdiergemeenschap verarmd door het hoogdynamisch karakter van de zone. De verwachte impact op de huidige milieu- en natuurwaarde is inderdaad beperkt.

Met betrekking tot de voorgestelde milderende maatregelen:

Als milderende maatregel wordt opgenomen dat de verlichting tijdens de aanlegwerken lokaal gericht moet worden, zodat de verstrooiing minimaal blijft. Dit is positief voor nachtdieren.

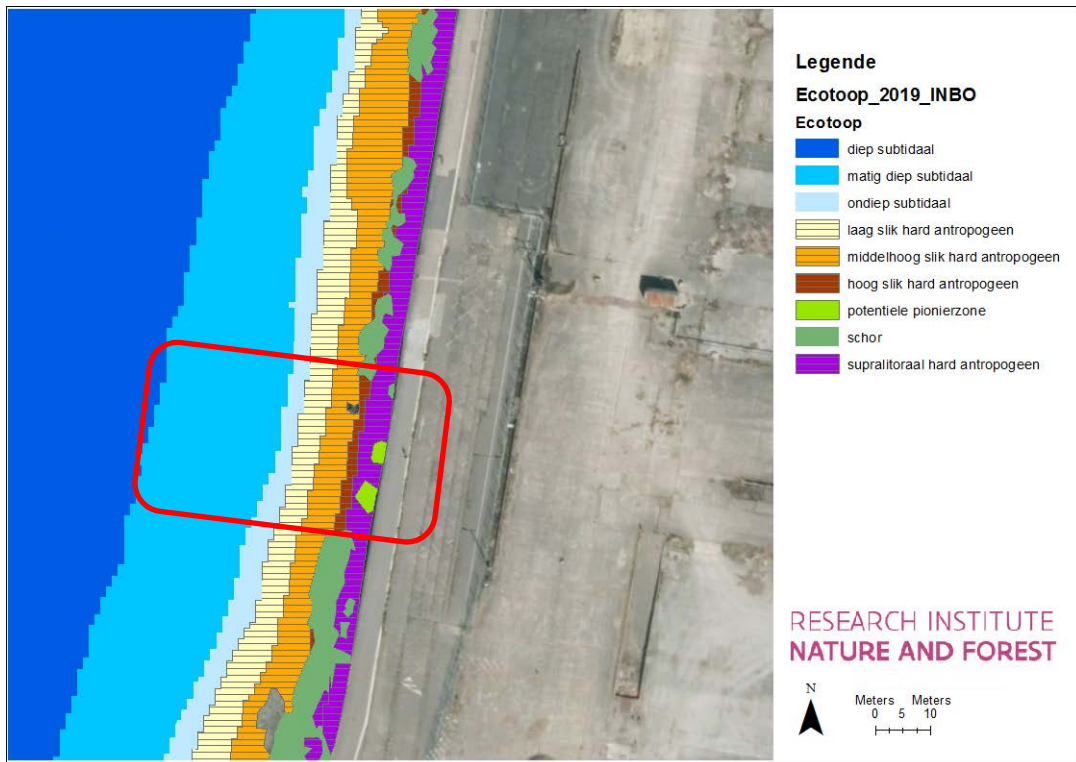
Er is geen specifieke vermelding van extra vaste verlichting op de kade tijdens de exploitatie behalve de scheepsverlichting in functie van veiligheid (rood-groen led gericht op water). Dit kan op zich ook gelden als mitigerende maatregel, nl. om geen extra verlichting te voorzien. Dit is als positief te beschouwen.

Met betrekking tot de herstelmaatregelen:

In de passende beoordeling (Sweco, 2022) wordt de herstelmaatregel als volgt geformuleerd: *"Na de exploitatiefase dient de oever met de aanwezige breuksteen geherprofileerd te worden opdat heen (Bolboschoenus maritimus) en riet (Phragmites australis) zich kunnen vestigen. Al de resterende breuksteen dient volledig verwijderd te worden zodat eventueel reeds aanwezige vegetaties zich kunnen herstellen."*

De omschrijving van deze maatregel moet verder geconcretiseerd worden. De huidige formulering kan aanleiding zijn tot het laten liggen of uitspreiden van een grote hoeveelheid breukstenen. Zoals beschreven bevindt het projectgebied zich in een sterk verstoorde zone. Dit is duidelijk door de zeer smalle oeverzones (figuur 1), slechts enkele meters breed, met heel beperkte schorontwikkeling. De oorzaak hiervan is de sterke waterdynamiek en de keermuur/dijk die ver rivierwaarts werd geplaatst. Tegen deze dijk werd de oever opgehoogd aan de rivierwaartse kant. In figuur 1 is deze antropogeen verhoogde zone aangeduid als supralitoraal hard antropogeen. Op deze zone ontwikkelt zich geen oevervegetatie waardoor er geen bijzondere natuurelementen aanwezig zijn.

Een effectieve herstelmaatregel voor deze zone is het herprofilen van het oeverprofiel met het oog op vegetatievestiging. De ruimte is daartoe te beperkt binnen het projectgebied. Het is duidelijk dat in het kader van de volledige herbesteding van de Bekaert site het aangewezen is om na te gaan of op deze locatie de rivier iets meer ruimte kan gegeven worden zodat oeverontwikkeling opnieuw mogelijk is en de hydromorfologische kwaliteit van het waterlichaam en de natuurkwaliteit van het SBZ kan verbeterd worden. Hier is nog een verbetertraject mogelijk en noodzakelijk – zie b.v. de ontoereikende Ecologische Kwaliteitsratio van deze zone in het kader van de beoordeling voor de Kaderrichtlijn Water (Van den Bergh *et al.*, 2019). De waterkering zou hiertoe landwaarts moeten verplaatst worden zodat de oevergradiënt meer ruimte krijgt.

Figuur 1. Aanwezige ecotopen ter hoogte van de voorziene laad- en losconstructie (rode kader). De zones supralitoraal hard antropogeen zijn zones die opgehoogd zijn met breuksteen en zonder schorontwikkeling. (data INBO, Van Braeckel & Mertens, 2021).

Conclusies

1) Is de impactinschatting die gemaakt werd voor de onderwaterbodem volledig en correct?

In de passende beoordeling ontbreekt een conclusie met betrekking tot de beschreven effecten op de onderwaterbodem.

2) Volstaan de voorgestelde milderende maatregelen en herstelmaatregelen om schade aan de Speciale beschermingszone te voorkomen?

De milderende maatregelen met betrekking tot lichthinder volstaan.

De voorgestelde herstelmaatregel is enkel zinvol indien die ook kan gepaard gaan met een landwaartse verflauwing van de oeverhelling.

Referenties

Sweco (2022). Aanleg los- en laadkade Hemiksem. Passende beoordeling en Verscherpte Natuurtoets. Projectnummer 2296040001. December 2022.

Van Braeckel A. & Mertens A. (2021). Ecotopen *in* Van Ryckegem, G., Vanoverbeke, J., Van Braeckel, A., Van de Meutter, F., Mertens, W., Mertens, A., & Breine, J. (2021). MONEOS-Datarapport INBO: toestand Zeeschelde 2020. Monitoringsoverzicht en 1ste lijnsrapportage Geomorfologie, diversiteit Habitats en diversiteit Soorten. (Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; Nr. 47). Instituut voor Natuur en Bosonderzoek.¹

Van de Meutter F., Soors J., Buerms D., Lefranc C., Bezdenjesnji O. & De Beukelaer J. (2022). Macrozoöbenthos *in* Van Ryckegem, G., Vanoverbeke, J., Van de Meutter, F., Vandevoorde, B., Mertens, W., Mertens, A., Van Braeckel, A., Smeekens, V., Thibau, K., Bezdenjesnji, O., Buerms, D., De Regge, N., Hessel, K., Lefranc, C., Soors, J., Van Lierop, F. (2022). MONEOS - Geïntegreerd datarapport INBO: Toestand Zeeschelde 2021. Monitoringsoverzicht en 1ste lijnsrapportage Geomorfologie, diversiteit Habitats en diversiteit Soorten. Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek 2022 (Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek 2022 (26)). Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel.²

Van den Bergh E., Speybroeck J. & Vandevoorde B. (2019). Berekening van de Ecologische Kwaliteitscoëfficiënten voor overgangswateren en zoete getijdenwateren i.f.v. het derde stroomgebiedbeheerplan voor de Schelde (Adviezen van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; nr. INBO.A.3801). Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel.

¹ <https://doi.org/10.21436/inbor.52484672>

² <https://doi.org/10.21436/inbor.85928183>